

Hälsa- och sjukvårdens roll i totalförsvaret och regionerna i samverkan

Emma Spak, chef NSPL

emma.spak@regionuppsala.se

NSPL@regionuppsala.se

Vad betyder Natomedlemsskapet för regionerna?

Nato har identifierat sju civila förmågor, så kallade NATO Baseline Requirements for National Resilience (NBR), som är särskilt prioriterade områden för att stärka den civila motståndskraften.

1. Säkerställa politiskt beslutsfattande och centrala ledningsfunktioner.
2. Resilient energiförsörjning.
3. Effektiv hantering av okontrollerade befolkningsrörelser.
4. Resilienta system för livsmedels- och dricksvattenförsörjning.
5. Hantering av stora masskadeutfall och hälsokriser.
6. Resilienta civila kommunikationssystem.
7. Resilienta transportsystem.

Hälsa- och sjukvården i kris och krig

Collage: Joakim Östling, Västtrafik

Målsättning: Att upprätthålla fungerande civil hälso- och sjukvård med så välbevarad förmåga som möjligt och samtidigt ge stöd till försvarsmakten och allierade länder under svåra påfrestningar och ytterst väpnat angrepp

Hälso- och sjukvårdens förmågor i normalläge utgör grunden för att hantera en allvarlig händelse vid kris eller krig.

*MSB övergripande definition:
Samhällsviktig verksamhet som är viktig för totalförsvaret.

Sjukvårdens variabel vid tillfällig eller längre belastning. Sjukvården ska alltid eftersträva att återta normalläge där det går även under krig eller störda förhållanden.

Då

Militär sjukvård

50 mobila fältsjukhus
1 000 operationer/dygn
10 000 vårdplatser

Förråd runt om i landet för läkemedel, förbrukningsmateriel och utrustning för 150 000 krigsskade. Allt avvecklat på 90-talet.

Utformning fram till 1990

- Det totala kriget under en begränsad tid.
- 850 000 man vid mobilisering.
- Mycket stora förlustsiffror.
- Huvudsaklig ledning och planering för krigsförloppet inom respektive MILO/CIVO med stora utgångsgrupperade förbandsvolymer som grund.
- Det militära behovet var överordnat den civila sjukvården under det bedömt "korta" tidsförloppet.
- Beredskapslager var framförallt för den långvariga neutraliteten utanför ett krigsförlopp.

Dagens Nyheter 15 mars 2020

NU - Planering och övning för olika scenarier, flera innan höjd beredskap eller krig inträder

Hybridkrigföring


```
graph TD; A[Hybridkrigföring] --> B[Angrepp mot ett allierat land]; B --> C[Angrepp med fjärrstridsmedel mot svenskt territorium]; C --> D[Besättande av svenskt territorium];
```

Angrepp mot ett allierat land

Angrepp med fjärrstridsmedel mot svenskt territorium

Besättande av svenskt territorium

Konsekvenser för samhället

(HB) Stort inflöde av sårade och skadade. Hälso- och sjukvården kommer att vara hårt belastad och beroende av landets samlade resurser. Resurser och patienter behöver omfördelas och vård behöver ransoneras. Viss vård behöver utföras i skyddade utrymmen till följd av angrepp mot sjukvårdsanläggningar.

(HB) Kraven på en fungerande äldreomsorg, stöd och service till vissa funktionshindrade samt socialtjänst ökar då grupper i behov av dessa tjänster är extra sårbara vid krig. Dessa tjänster är även väsentliga för en fungerande personalförsörjning av totalförsvaret.

(HB) Ett ökat antal människor kan behöva insatser från socialtjänst eller kommunal hälso- och sjukvård på grund av till exempel befolkningsförflyttningar, ökad psykisk ohälsa och social utsatthet som leder till utnyttjande, våld i nära relationer och barn som far illa.

NSPL

Regionernas gemensamma funktion för
nationell samordning och planering
inför och under höjd beredskap och krig

NSPL är samtliga 21 regioner i samverkan inför och under höjd beredskap och krig

Motiveringen bakom NSPL

2. Bakgrund

Parterna ansvarar för flera samhällsviktiga funktioner, såväl i fredstid som vid höjd beredskap och krig. Regionernas ansvar inom totalförsvaret kräver samverkan med andra regioner, kommuner, privata aktörer och statliga myndigheter. För att undvika en fragmenterad planering av totalförsvaret krävs gemensamma strukturer, gemensam planering och gemensamt ansvarstagande. Detta är avgörande för att på ett effektivt och ändamålsenligt sätt kunna ansvara för en gemensam nationell förmåga att hantera svåra påfrestningar. Samverkan och samarbete mellan regionerna har utvecklats i syfte att säkerställa regionernas del i ett robust totalförsvaret. En ökad samverkan mellan regionerna underlättar också den statliga planeringen och förmågan att möta NATO:s krav inom ramen för Sveriges medlemskap. Hälso- och sjukvården har en central plats i totalförsvaret. En fungerande sjukvård i fred är en förutsättning för en fungerande sjukvård i krig.

Legal grund

Avtalssamverkan mellan regioner. I enlighet med kommunallagen. Samverkansavtalet har beslutats på politisk nivå i samtliga 21 regioner. Säkerhetskyddsavtal, multilateralt mellan samtliga 21 regioner

21 regioner tillsammans

Varje region fattar självständiga beslut utifrån underlag och arbetet inom ramen för NSPL och bidrar med resurser enligt det gemensamma samverkansavtalet.

NSPL:s chefsgrupp

Chefsgruppen fastställer uppdrag och budget för NSPL och ansvarar för löpande dialog och förankring med samtliga regioner.

NSPL:s kansli

NSPL:s kansli stödjer och samordnar det regiongemensamma arbetet.

Civil-militär samverkan inom totalförsvarets hälso- och sjukvård och tandvård (THoS)

Bygger på rapporteringen av regeringsuppdrag.

Strukturen etablerad och i drift 2026.

Gemensam planering för att använda förmåga (det vi har), utveckla förmåga (det vi behöver) och inrikta långsiktig förmåga (det som kommer behövas).

Verksamhetsplan 2026

Utgångspunkter för verksamhet inom NSPL 2026

- Avstamp i *Gemensamma utgångspunkter för totalförsvaret 2025-2030*
- Arbete längs hela hotskalan och i fredstida kris
- Arbete i hela vårdkedjan från primärvård till högspecialiserad vård
- Arbete med förutsättningsskapande förmågor inte enkom hälso- och sjukvårdens leverans

- Följeforskning ska etableras som del av den löpande uppföljningen och utvecklingen av arbetet inom NSPL
- Fokus på förutsättningsskapande förmågor, ledning och styrning samt leverans av hälso- och sjukvård. Fokusområdena omsätts i konkreta uppdrag under verksamhetsåret

Uppdrag HSL26

arbete relaterat till prop. 2024/25:167 Hälsa- och sjukvårdens beredskap

Nya bestämmelser för hälso- och sjukvårdens beredskap

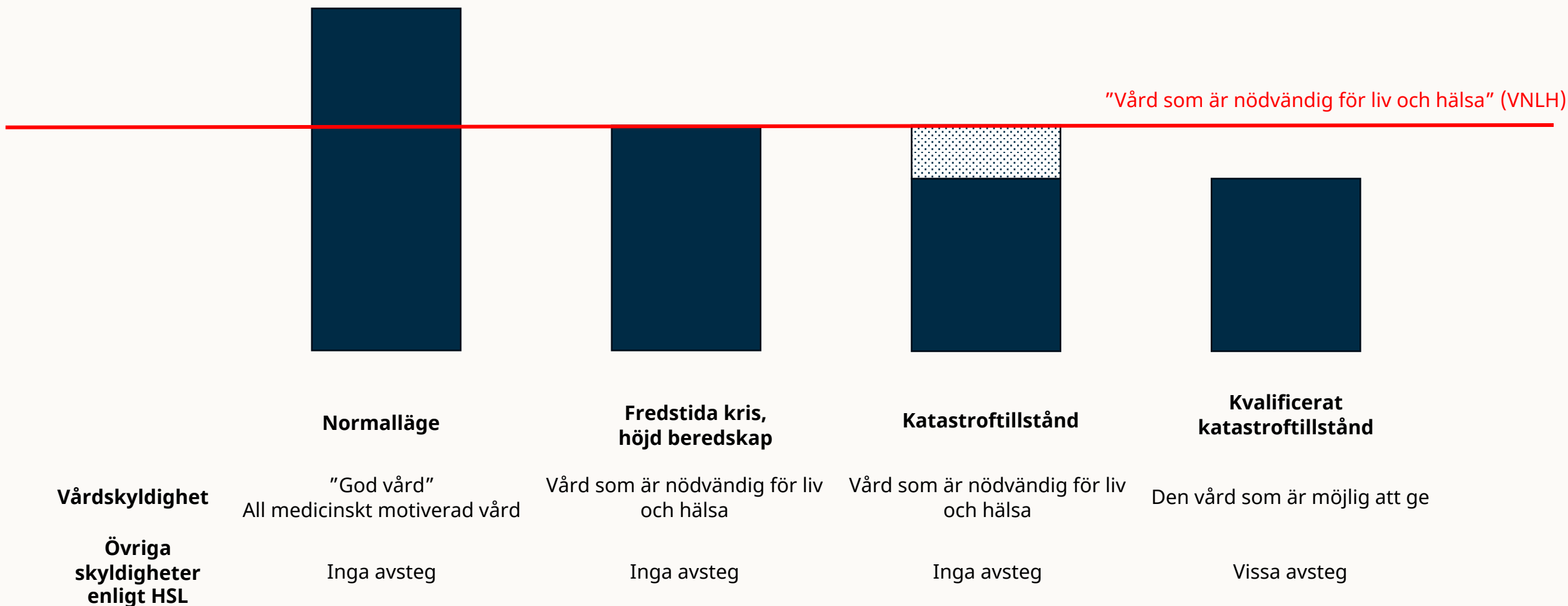
- Från 1 jan 2026 gäller nya bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och hälso- och sjukvårdsförordningen (2017:80) avseende regioners och kommuners skyldigheter i fredstida krissituationer, höjd beredskap och katastroftillstånd.
- De nya bestämmelserna reglerar bland annat skyldigheten att erbjuda vård, skyldigheten att lämna hjälp samt beslut om hjälp.

Arbete relaterat till prop. 2024/25:167 Hälsa- och sjukvårdens beredskap

- **Uppdragsområden:**
 - (1) besluts- och beredningsprocess för fredstida krissituationer och katastroftillstånd,
 - (2) ledningsmodell vid kris, höjd beredskap och krig samt
 - (3) samverkans- och/eller utvecklingsområden för att undvika katastroftillstånd
- Syfte: Omhänderta viktiga frågor och bidra till att samordna regionernas arbete med anpassning till och implementering av förändringarna av HSL från 1 jan 2026 (och 1 jan 2027).
- Mål: att hitta lösningar som är tillämpbara och acceptabla i samtliga regioner. Inom uppdragsområde 3 ta fram ett underlag som grund till vidare regiongemensamt arbete inom ramen för NSPL.

Vårdskyldighet, VNLH och möjlighet till avsteg från HSL

Lärdomar att ta med i arbetet

Transition med utmaningar: hälso- och sjukvårdssektorn i Ukraina

- Kriget i Ukraina har fått förödande konsekvenser för människors hälsa och för hälso- och sjukvården.
- En reformprocess för hälso- och sjukvården pågår i Ukraina sedan 2017. Reformarbetet och återuppbyggnaden måste gå hand i hand.
- Ukraina har stora utmaningar i form av en åldrande befolkning och en hög förekomst av icke smittsamma sjukdomar där livsvillkor och livsstil spelar en stor roll.
- Stora satsningar på bland annat förebyggande folkhälsoarbete, primärvård och rehabilitering.
- Digitalisering för ökad robusthet och jämlikhet.

Ett fungerande hälso- och sjukvårdssystem är en grundbult i ett demokratiskt och utvecklat land. En frisk befolkning är också en mer produktiv befolkning. Att vårda sin befolkning leder till tillit, trygghet och tillväxt.

Lärdomar från pandemin

Vi kommer aldrig helt kunna planera oss ut nästa kris, vi kan öva och bygga erfarenhet men vi måste förbereda oss på att agera i osäkerhet

Tack!

NSPL@regionuppsala.se